

М. О. Сокол

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільського державного медичного університету
імені І. Я. Горбачевського

О. М. Царик

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри іноземних мов
Тернопільського національного економічного університету

ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті розглянуто прагматичні аспекти формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Висвітлюється необхідність розроблення концептуальної основи формування особистості шляхом інтеграції освітньої, наукової та виробничої діяльності, що характеризується результатами навчання або компетентністю. Зазначається, що основною метою вищої освіти є практична реалізація набутих знань і навичок у нетипових ситуаціях майбутньої професійної діяльності, а також спрямування випускника до самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення.

Сформульовано проблеми навчання гуманітарних дисциплін, зокрема латинської мови, у медичних університетах у контексті сучасної освітньої парадигми. Проаналізовано головну роль латинської мови в системі гуманітарних дисциплін вищого навчального закладу. Втративши значення мови як частини міжнародного спілкування, латинська мова стала будівельним матеріалом для створення нових термінів. Досліджено, що латинська мова зберігає своє значення в науковій термінології багатьох галузей знань, особливо в біології, юриспруденції та медицині. Крім того, у статті досліджено шляхи розвитку професійно орієнтованих компетенцій.

Зроблено висновок, що професійна компетентність майбутнього фахівця є поєднанням особистісних якостей, кваліфікаційних знань, умінь, загальної культури, методичних навичок, інтеграція яких у майбутню діяльність дає оптимальний результат.

Ключові слова: вища освіта, латинська мова, майбутні лікарі, медична освіта, професійна компетентність.

Постановка проблеми. Новітні тенденції розвитку суспільства сприяють безумовним змінам у політичній, економічній, соціокультурній сферах, адже саме вища освіта безпосередньо пов'язана з кожною з них, оскільки забезпечує професійну підготовку людської діяльності. У процесі навчання майбутній фахівець формується як особистість, професіонал, громадянин. Для цього необхідно розробити концептуальні основи формування його особистості шляхом інтеграції навчальної, наукової та виробничої діяльності, що характеризується навчальним результатом або компетентністю [8, с. 23]. Заслуговує на увагу умовивід, що сьогодні головною метою вищої освіти стала практична реалізація отриманих знань і умінь у нетипових ситуаціях майбутньої професійної діяльності і спрямування випускника на самоосвіту, саморозвиток і самовдосконалення.

Постановка завдання. Для реалізації вищезгаданого нам необхідно проаналізувати застосування професійної компетентності в освіті, яка визнається концептуальною основою сучасної

вищої школи і потребує теоретико-методичного забезпечення в усіх освітніх галузях, зокрема медичній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні питання професійної підготовки фахівців негуманітарного профілю досліджували у своїх працях В. Андрущенко, Н. Бідюк, С. Білевич, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, В. Сидоренко, С. Сисоєва та ін. Окремим аспектам іншомовної підготовки студентів присвячено праці Й. Берман, О. Бігич, Н. Бориско, Є. Верещагіна, Є. Пасова, Г. Рогової, О. Тарнопольського та ін. Учені В. Ісаєв, Я. Кодлюк, О. Овчарук, О. Пометун, О. Смолянинова, Г. Терещук, Н. Чурляева та ін. науково обґрунтували засади компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців.

Аналіз наукових праць дозволяє стверджувати про увагу вчених до питання щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців у процесі викладання гуманітарних дисциплін. Для нашого дослідження теоретичну та практичну цінність мають праці, які написали Т. Андрущенко, В. Баранівський, О. Бульвінська, І. Гушлевська,

О. Дубасенюк М. Загринчук, В. Луговий, А. Маркова, М. Михальченко, В. Петрова.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сьогодні одним із вагомих напрямів підготовки фахівців у вищих навчальних медичних закладах є компетентнісна стратегія, яка тісно пов'язана з формуванням професійної компетентності майбутніх лікарів сімейної медицини.

Так, сучасний етап функціонування вищої професійної освіти вимагає нових підходів до функціонування конкурентоспроможних фахівців, які протягом навчання набувають не лише можливості оперувати отриманими знаннями, а й пристосовуватися до потреб сучасного ринку праці.

Таким чином, розглядаючи медичну освіту з позицій цілісності та взаємозв'язку, потрібно визначити принципи організації гуманітарних знань, які формують фундамент логічної структури будь-якої фахової чи професійно-зорієнтованої фундаментальної дисципліни. Визначальна роль у системі гуманітарних дисциплін у медичному закладі належить латинській мові за професійним спрямуванням. Утративши значення мови міжнародного спілкування, латинська мова – це своєрідний будівельний матеріал, із якого творяться нові терміни. Безумовно, латинська мова і зараз зберігає свою значимість у науковій термінології багатьох галузей знань, насамперед у біології, юриспруденції та медицині. У наш час знання латинської мови потрібне спеціалістам різних галузей науки, оскільки соціально-політичні, філологічні, математичні, технічні, медичні, юридичні та інші наукові терміни походять переважно з латинської мови.

Медична освіта 21 ст. немислима без знання основ розгалуженої й постійно створюваної термінології. Латинські найменування лікарських засобів уживаються як офіційні в багатьох національних фармакопеях, у Міжнародній фармакопеї (*Pharmacopoea Internationalis*) і виданнях Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі – ВОЗ) [4, с. 4]. В Україні латинською мовою виписуються рецепти. Пунктом 1.9 «Наказу Міністерства охорони здоров'я України» від № 360 19 липня 2005 року передбачено таке: «Назва лікарського засобу, формоутворювальних та коригувальних речовин, його склад, лікарська форма, звернення лікаря до фармацевтичного працівника про виготовлення та видачу лікарських засобів пишуться латинською мовою. Використання латинських скорочень дозволяється тільки відповідно до прийнятих у медичній і фармацевтичній практиці» [12, с. 1].

Отже, формування фундаменту професійних компетентностей майбутнього лікаря сімейної медицини передбачає використання дидактичної моделі навчання латинської мови, орієнтованої на предметну діяльність фахівця медичної галузі.

На наш погляд, варто подати тлумачення поняття «професійна компетентність» (лат. *professio* – офіційно оголошене заняття; *competere* – досягати, відповідати, підходити) – інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця. Компетентність – це сукупність знань і умінь, необхідних фахівцеві для здійснення ефективно професійної діяльності: вміння аналізувати і прогнозувати результати праці, використовувати сучасну інформацію щодо певної галузі виробництва [4, с. 722].

Підсумуємо, що професійна компетентність майбутнього лікаря сімейної медицини – це єдність теоретичної та практичної готовності медичного фахівця до професійної діяльності [9, с. 212]. Адже це джерело також переконує в пріоритетному використанні поняття професійної компетентності як системи професійних знань, яка постійно поширюється та дає змогу виконувати професійну діяльність із високою продуктивністю [9, с. 49].

Медична освіта не є можливою без володіння основами латині. Вивчення латинської мови має велике значення у підготовці медичного спеціаліста середньої ланки, оскільки допомагає свідомо засвоювати і розуміти медичні терміни латинсько-грецького походження, з якими він зустрічатиметься і буде послуговуватися у своїй практичній діяльності. Медикам із давніх часів відоме таке латинське прислів'я: «*In via est in medicina via sine lingua Latina* – Непрохідний шлях у медицині без латинської мови. справедливе це твердження і наш час» [13, с. 125].

Отже, латинська мова є єдиною професійною мовою вчених-медиків усього світу, що визначає її статус, закріплений міжнародними кодексами номенклатур. Так, забезпечення високої якості засвоєння термінологічної латини студентами медичного профілю є одним із першочергових завдань освітян сучасних закладів.

Для повноцінного оволодіння будь-якою професією людина має обов'язково знати термінологію своєї спеціальності, тобто бути професійно компетентною, звідси влучними є твердження науковців А.К. Маркової та Л.М. Мітіної, що «професійна компетентність» лікаря – це єдність професійних знань, умінь та психологічних якостей, які забезпечують високий рівень його професійної діяльності [10, с. 83], а також способів та прийомів реалізації у професійній діяльності [11, с. 343]. У нашому випадку варто зазначити, що немає іншої такої професійної діяльності, в якій світовий багатовіковий досвід відбився б настільки безпосередньо, як на складі професійної мови лікаря. Оскільки однією з дисциплін, що мають провідне

значення у підготовці фахівців у галузі медицини і фармації, безсумнівно, є латинська мова, з якою доводиться зустрічатися в повсякденній роботі (під час читання назв хвороб, анатомічних і клінічних термінів, назв лікарської сировини, ботанічних термінів, прийнятих у Міжнародній номенклатурі назв хімічних сполук і особливо в рецептурі). Саме тому принципи організації знань із латинської мови є визначальними під час формування основ різних профільних дисциплін. Вивчення дисциплін гуманітарного циклу майбутніми лікарями передбачає формування фундаментальних знань і професійних умінь щодо застосування в майбутній професійній діяльності.

Сучасна освітня парадигма потребує вдосконалення курсу фізики, що вивчається майбутніми лікарями не лише в аспекті знань (фонетики, морфології), а й у аспекті інтелектуальних умінь та навичок, які складають основу інтелектуального розвитку особистості. Зміст навчального матеріалу має інтегрувати фундаментальні (фонетичні, лексичні, граматичні поняття) і професійні знання (читання і написання назв хвороб, анатомічних і клінічних термінів, назв лікарської сировини, ботанічних термінів, хімічних сполук, а також рецептів та діагнозів). На нашу думку, важливо акцентувати увагу на формуванні узагальнених способів мислення та діяльності з орієнтацією на майбутній фах.

Задля забезпечення належної бази фундаментальних знань важливо не лише їх надати, а й навчити діяти на їх основі. На перший план виходить набуття навичок, оволодіння певними лексико-граматичними поняттями й уміньми застосовувати ці знання у разі розв'язання проблем фахового спрямування. Це завдання вдавалося ефективно реалізувати, використовуючи компетентісний підхід, який базується на тезі: «Знання неможливо надати, ними студент може оволодіти, самостійно виконуючи певні види діяльності» [6, с. 4].

Зважаючи на роль, яку відіграє латинська мова у системі медичної освіти, ми вважали за доцільне дослідити показники, які б свідчили про рівень сформованості фундаменту фахових компетентностей. На наш погляд, такими можуть бути показниками, що свідчать про наявність внутрішньої мотивації до безперервної самоосвіти та самовдосконалення. Із цією метою аналізувалися: результати виконання практичних робіт фахового спрямування, успішність студентів із суміжних дисциплін: в анатомії, гістології, ембріології, мікробіології, мікробіології, патологічної анатомії та клінічних дисциплінах, участь в олімпіадах та наукових гуртках. Результати педагогічних досліджень засвідчили ефективність формування фундаменту професійних компетентностей майбутнього лікаря в експериментальних групах.

Висновки з проведеного дослідження.

Підсумуємо, що прагматичні аспекти професійної компетентності майбутніх медичних спеціалістів здійснюються у процесі навчання у вищому медичному навчальному закладі й неперервної самоосвіти – у післядипломний період. Так, можемо зробити висновок, що професійна компетентність майбутнього лікаря – це сукупність його особистісних якостей, кваліфікаційних знань, умінь, загальної культури, методичної майстерності, інтеграція яких у лікувальній діяльності дає оптимальний результат. У сучасній освіті на перший план висуваються внутрішні мотиваційні фактори майбутнього лікаря (структура особистісних здібностей та рис характеру, його загальна культура, управлінські та організаторські можливості), а вже потім – кваліфікаційна компетентність, яка передбачає знання, уміння, навички зі спеціальності. Це є вимогою часу, що переконливо доведено у працях вітчизняних науковців [1, с. 69].

Список використаної літератури:

1. Вища школа як соціальний інститут і механізм соціалізації молоді: монографія / кол. авт.: М. Михальченко (керівник), Т. Андрущенко, В. Баранівський, О. Бульвінська та ін. Київ: Педагогічна думка, 2012. 318 с.
2. Гушлевська І. Поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. *Шлях освіти*. 2004. № 3. С. 22–24.
3. Дубасенюк О.А. Професійна педагогічна освіта: компетентісний підхід: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України [головний ред. В.Г. Кремень]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Загринчук М.С., Марцинюк В.П., Мисула І.Р. Підготовка фахівців у вищих навчальних закладах України в сучасних умовах на основі компетентісного підходу. *Медична освіта*. 2013. № 1. С. 11.
6. Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: учеб. пособие. Москва: Московский психолого-социальный институт, 2005. 216 с.
7. Петрова В.Г., Ермічева В.І. Латинська термінологія в медицині: справ.-навч. посібник. Москва: Астрель, АСТ, 2009, С. 1–9.
8. Луговий В.І. Освіта, навчання, інформація, компетентність: канонізація понять. Історико-педагогічні студії: Науковий часопис (Гол. ред. Н.Н. Демяненко). Київ: Вид. НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. Вип. 5. С. 11–16.
9. Луговий В.І. Компетентності та компетенції: поняттєво-термінологічний дискурс. *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, тех-*

- нології. *Вища освіта України*. 2009. № 3 (дода-ток 1). Київ: Гнозис, 2009. 630 с.
10. Маркова А.К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя. *Советская педагогика*. 1990. № 8. С. 82–86.
11. Митина Л.М., Митин Г.В., Анисимова О.А. Профессиональная деятельность и здоровье педагога : учеб. пособие. Москва: ИЦ «Академия», 2005. 368 с. Библиогр.: С. 342–361.
12. Наказ від 19.07.2005 № 360 Про затвердження Правил виписування рецептів та вимог-замовлень на лікарські засоби.
13. Петрова В.Г., Ермічева В.І. Афоризми: Велика книга мудрості.(8000 афоризмів). Київ: Країна мрій, 2011. 768 с.
14. Світлична Є.І., Толоч І.О. Латинська мова. Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 440 с. ISBN 978-611-01-0241-4.
-

Sokol M., Tsaryk O. Pragmatic aspects of the professional competence forming of future specialists in the process of foreign language teaching

The article examines pragmatic aspects of future specialists professional competence. It deals with the necessity of developing a conceptual framework for the formation of his personality through the integration of educational, scientific and production activities, which is characterized by learning outcomes or competence. It has been noted that the main goal of higher education is the practical realization of the acquired knowledge and skills in the atypical situations of future professional activities and the direction of the graduate to self-education, self-development and self-perfection. The problem of teaching the humanities, particularly of Latin language at medical universities in the context of current education paradigm has been formulated. The main role of the Latin language in the system of humanitarian disciplines of higher educational establishment has been analyzed. Having lost the importance of the language as part of international communication, the Latin language becomes a building material from which new terms has been created. The research has been investigated that the Latin language still retains its significance in the scientific terminology of many knowledge branches, especially in biology, jurisprudence and medicine. Furthermore, the ways of creating professionally oriented competencies has been investigated in the article.

It has been concluded that the future specialist professional competence is a combination of his personality traits, qualification knowledge, skills, general culture, methodical skills, integration of which in the future activities gives the optimal result.

Key words: higher education; Latin; future doctors; medical education; professional competence.